

Primorski Glas

Izlazi svake subote - Ciena do svrhe tek. godine
K 1.40. - Pojedini broj 6 para. - Plativo i utuživo
u Makarskoj.

Uprava lista nalazi se u Makarskoj,
a uredništvo u Šibeniku.
Izdavač i odgovorni urednik: Ivo Blažević.
Tisak: „Hrvatske Tiskare“ - Šibenik.

Oglasi, zahvale i priobćena po pogodbi. - Ruko-
pisi se ne vraćaju. - Ne biljegovana pisma ne
primaju se.

Izbori.

Razpisani su izbori za pokrajinski sabor. Na 26. listopada obavit će se izbori za izvanjske občine, na 28. listopada u gradovima, a na 31. listopada biraju veliki poreznici.

I ovog puta izbori će se obaviti po starome izbornome redu, što je upravo sramota za današnje doba. Dok su sve ostale pokrajine u Austriji poprimile novi izborni zakon, Dalmacija je i u ovome ostala zadnja. A čija je to krivnja? Krivnja je u glavnome do bivših zastupnika, od kojih većina nije bila iskreno sklona promjeni zastarjelog izbornog zakona. Istina je, da su u zadnjemu saborskom zasjedanju o tome razpravljali; ali svaki, koji je pratio ono razpravljanje, uvidio je, da se zastupnici igraju žmirke.

Izbori za carevinsko vijeće u Beču, što su se lani obavili, temelju se, kako je poznato, na sveobćem i jednakom pravu glasa. Kod ovih pak izbora ne glasuju svi obćinari, već samo dvie trećine većih poreznika, dok zadnja trećina nije pripuštena izboru. Nu ima još jedna nepravda, a ta je, što seoski izbornici ne biraju odmah direktno zastupnika, već oni izabiraju prvo birane birače, a ovi birani birači biraju zastupnike.

Dok je ovako nevoljan i nepravedan zakon za poreznike, dotle činovnici imaju podpunu prednost, jer svi činovnici bez razlike, od najmanjega do najvećega imaju pravo izbornu, kao pripadnici dotičnih občina.

Da se dade primjer našim čitaocima o naprednosti ovog izbornog zakona, bit će dosta, ako im sliedeće kažemo: u Makarskoj, gradiću od kakvih dviehiljade stanovnika, imaju razni činovnici do pedeset glasova, a malo više od stotine imade ostalih izbornika. Ovi dakle, stotinuipedeset i nekoliko više birača, biraju jednoga zastupnika; dok ciele občine združene: Makarska, (sela) Gornje Primorje, Vrgorac, Opuzen i Metkovići, koji imaju kakvih četrdesethiljada stanovnika, ne biraju nego jednoga zastupnika.

Kako rekosmo, ovom izbornom redu, da je još u krieposti, krivi su bivši zastupnici, u prvom redu oni od „hrvatske stranke“, jer su oni bili u većini u saboru, te da su ozbiljno htjeli raditi, mogli su izvojtiri promjenu ovoga starovječnoga zakona.

Nu njima je po staromu bolje, pak se malo oni brigaju za pravicu narodu.

Da su zastupnici u drugim pokrajinama ovakova šta počinili, oni se ne bi smieli nikad više narodu pokazati, a kamo li ponovno od naroda povjerenje tražiti. Na žalost, naš narod još nije toliko sviestan, da bi mogao od jednom obračunati sa onakovom vrstom zastupnika. Medjuto, zadaća je stranke prava, da narod prosvjetljuje i upućuje: ali je i dužnost hrvatskoga naroda, da se listom okuplja oko pravaške stranke, kao jedine prave i iskrene pučke narodne stranke, ako narod sebi želi dobra.

Birači izbornog kotara grada Makarske!

Slobodni hrvatski građani!

Izbori su za sabor urečeni. Naša stranka postaviti će u ovom izbornom kotaru svoga kandidata, koji će biti predložen od središnjeg Odbora.

Ne puštajte se varati od onih, koji su se i do sada služiti lažima, da vas sebi primame.

I sada hoće da vas varaju, kad kažu, da smo svi zajedno, da smo jedna stranka.

Slobodni hrvatski građani! Birajte po slobodnoj volji, a ne glasujte za onoga, koga Vam nameću, a koji se ne stidi svakakovih intriga da izpliva, i koji se ne žaca ma kojih sredstava protiv nekadašnjim svojim drugovima i prijateljima. Neka ga biraju oni, kojima je, dok je bio s nama, bio trn u oku; koji je okusio njihovu kandžiju, koji je javno više puta bio od njih i kao građanin, i kao zastupnik pogrdjen i izrugan.

Sada se je on s njima — sa šarenjacima — sjatio protiv nama. On kaže, da budemo zajedno, da utučemo demokratsko-naprednjačkoga kandidata. Ali mi odvrćamo: da je on baš u kolu tih demokratsko-naprednjakah i da s njima rovari protiv nama. On bi sada htio da mu mi pomognemo, e da se ponovno zastupničkog mandata domogne.

Mi ćemo se boriti, kako se i borimo, protiv naprednjačko-demokratskog kandidatu; ali ne ćemo zajedničkoga posla ni sa šarenjakom i odbjeglicom naše stranke.

Mi ćemo raditi samostalno i slobodno za naše uzvišene ideale. Birači izbornog kotara grada Makarske, slobodni hrvatski građani! Birajte čovjeka svoga pouzdanja, a ne nametnika. Birajte čovjeka, koji će znati i hotjeti u saboru i van njega muževno i neustrašivo raditi za dobro naroda. U to ime: Živila Hrvatska! Živila stranka prava!

Pravaški odbor.

Kakove zastupnike da biramo?

Birajmo prave i odrešite Hrvate; a ne birajmo puzavce i mlohavce. Birajmo značajne i postene ljude; a ne birajmo šepRTLje i ljude od pol zdiele.

Birajmo ljude neodvisne; a ne birajmo one, koji posredno ili neposredno od vlade ovise.

Birajmo ljude, koji su dosljedni hrvatskim načelima; a ne birajmo ljude, koji stranku i drugove izdaju.

Birajmo ljude, koji za narod rade i s narodom diele radost i žalost; a ne birajmo one, koji samo pred izbore biraču govore: kako si, pobratime Kraljeviću Marko, a kad izbori minu: odkuda si neznana delijo?

Napokon, po ništo ne birajmo one, koje vladini ljudi zagovaraju i preporučuju, jer takovi zastupnici vavjek su u vladinim rukama. Takovi zastupnici rade samo za svoju osobnu korist, a ne rade za čast i korist narodnu.

Iz Imotske Krajine.

Značaj imotskih demokrata.

Obično je načelo demokrata izvrcanje, ocrnjivanje i psotka poštenih ljudi. Takovi su oni poznati po cielej našoj Dalmaciji. Ali rek bi da ovi u Imotskom nadkriljuju svoje drugove po našoj pokrajini u toj svojoj mrzkoj raboti. Nije se ni čuditi, jer su ovi ovamo ljudi mnogo nižega pojimanja u pristranosti i društvenoj ljubavi. Znamo, da je jedan šaronja pisao nekom pravašu, veleći mu: da je bolje pravašima mirovati, inače da će on u Smodlakinu listu pisati svako rugo protiv njima.

Naravno da pravaši kao pravi i značajni građani nisu udovoljili želji šarenjoj, niti su se prepali njegovih prietnja, pa je s toga šaronja sve izpunio što je obećao.

Onda nije bilo nikakova lista, koji bi mogao stati prama doturu Jozi. „Puk“ je bio oslab, a „Dan“ je radje stao sklopljenih ruku pred Jozinom „Sramotom“. S toga je

on svaki oštrij članak kljaštrio, da se valjda previše ne zamjeri doturu Jozi.

To je bio razlog da su demokrati bili upravo pobjesnili. Mi smo vidjeli hajduka Šimića. To je bio čovjek bahat, uzgorit i silovit — kao gorska haramija. Ali ni hajduk Šimić nije onako bio silovit i uzgoran kao što su naši demokrati.

Naravno! Jerbo hajduk Šimić uza sve zlo, koje je u svom hajdukstvu učinio, ipak je imao nešto ljudskoga, imao je nešto plemenitoga i junačkoga. No i ljudstvo i plemenitost i junaštvo fali kod demokrata. Oni naprosto ostaju samo bukači i vikači i u toj buci gledaju da ugrabe tuđe poštenje i tuđi glas. Ali dok se ovim junacima od bukare obieli zub, onda se ponize kao najviši svetinjaci.

Mi ćemo vam navesti jedan izgled za potvrdjivanje ovoga što smo rekli.

Vi ste čuli za dotura „Evome“. To vam je mali čovuljak. Ali i ako je on malašan, ipak ima velik klobuk. Prvo mu je bio malašan i sitan, no ovaj je ogroman i zapada 240 K. Pod tolikim klobukom to se razumije da je smiešan.

Ovaj dakle dotur, a svi ga Imočani zovu dotur „Evome“, imao je jednu neugodnost t. j. učinio je jednu ružnu stvar. A znate šta? Htio djevojke poštene silom stjerati u demokrate. Pisalo se je o tome divljaštvu u nekim novinama, pa i u „Primorskome Glasu“. Svak je to osudjivao, a na osobit način Imočani, jer toga se do sada u Imotskomu nije čulo. Mali dotur „Evome“ u širokom kinezkom klobuku vidio, da je njegov položaj grdan, pa se htio opravdati pred imotskim pukom. Ali znate, nije on ono učinio ko što bi morao učiniti kao poštenu čovjek. Na priliku on je imao reći: moji Imočani, ja sam pogrišio, ja sam jednu neuljudnost učinio. Time bi svoju pogriješku donekle izbrisao. Nu mjesto toga on se je utekao vikanju govoreći: nije istina što mi se govori — to je laž itd. Mislio je on, da će se građani Imotski preplašiti one strašne vike izpod velikoga kinezkoga klobuha. A da ona vika još strašnija bude, uza nj je stao Marko Dunda. Mostarčić je gledao oba u svom kaputu po običaju.

Ali se prevario dotur „Evome“. Imočani se niese ni malo prepali njegove vike, a jedan od njih odličan i po svom poštenju i zvanju poručio doturu „Evo me“, da on laže, kad to nieće.

Kad je stigla poruka doturu „Evome“, htio je opet stravu izvesti. S toga tuži ovoga odličnoga Imočanca na sud, ali da uspije, izvrne naopako tužbu, t. j. reče, da mu je on rekao, da je lažac, a ne da laže. Metnuo je za to svjedoke. Bilo je zvanje prvi put. Dva su svjedoka došla i utrla u laž tužbu dotura „Evome“. Samo je falio naš Mile dotur. On je treći svjedok, ali se izmakao onog dana. Tako ta glasovita parnica nije mogla dovršiti, nego je bila odgođena za 27. kolovoza.

Mislili smo, da će barem tada dovršiti, jer je dotur Mile bio sve do podne u Imotskomu. Ali nije ni tada dovršila. Pred samu parnicu nestalo dotura. Mile i tako ova parnica još nije dovršila.

Nego mi ne znamo raztumačiti ove komedije. Mile dotur prijatelj je dotura „Evome“; on je njegov istomišljenik; on mu je prije nedopušteno i dojavio intimni razgovor,

premda je poslie učitelj Bitanga očitno onu poruku poslao doturu „Evome“. Pa kako to, da sada dotur Mile bjega, da ne dodje za svjedoka? Zašto ne pomože onomu sitnomu čovuljku pod širokim klobukom? Zar se je pretrglo njihovo prijateljstvo?

Ne, nije! Oni su isti prijatelji, ali su se prepeli istine. Mislili su sviet sa svojom bukom ustraviti, ali kad vide da od buke nema koristi, onda bi se rada izmaknuti. Veliki junaci — bukavci! Zašto izvrćete? Zašto bućite? Zašto se ne ostavite tizih djela? Ali znajte, da vas se Imočani ne boje. Vaša vika isto je za nje ko i gaka crnih vrana.

Krajišnik.

Odgovor na izpravak Tita Smodlake.

Dne 2. kolovoza desio se u Splitu jedan od naših istomišljenika, koji je svojim očima gledao do čega je kadra doprieti surovost onih, što hoće da prolaze pod imenom pučkih prijatelja.

Toga dana vas je Split govorio o divljačkim napadajima demokrata na katoličke djaštvo. Na čelu one bande vidilo se je Titu Smodlaku i dr. Milu Vukovića. Naš prijatelj, koji je iz blizine sve ovo motrio, napisao je u „Primorskome Glasu“ uvodnik: „Divljaštvo naprednjačke sekte“.

U tome članku opisao je istinski i vjerno događaj pred splitskim kazalištem. To je živo upeklo dr. Jozu Smodlaku i brata mu Tita, pa onaj u svojoj „Pučkoj“, a ovaj u izpravku kopreca se i jednu za drugu čoravu hoće da prikažu.

Mi ćemo se osvrnuti na ono, što Tito veli, a po tom će se znati i prosuditi, jesmo li mi istinu rekli, kad smo kazali, da je brat Smodlake bio na čelu one bjesomučne rulje.

Naš je prijatelj dakle vidio Titu Smodlaku i Milu Vukovića pred onom divljom ruljom; vidio je uapšena dr. Vukovića, a odmah za tim opazio je i Tita, kako sa redarstvom stupa. Videći to, svak je govorio, da je i Tito Smodlaka uapšen, a to je potvrdila našem dopisniku i jedna ugledna ličnost.

Medjutim je Tito na naš članak poslao izpravak, koji smo tiskali, a istodobno obratili se dopisniku, da nas točno izvjesti o stvari. Naš dopisnik propitao se je kod jedne ugledne osobe, koja je cilu stvar razpitala na izvoru, te evo, što kaže: „Tito Smodlaka dne 2. kolovoza bijaše skupa sa „dr. Milom Vukovićem na glavi demokrata „i socijalista, koji demonstriraše proti hrvat. „katoličkom djaštvu. To kaže nadredar „Domazet, a ovaj tvrdi, da to isto kažu i „neki redari. Kad je redarstvo preko grada „vodilo dr. Vukovića, Tito Smodlaka bijaše „izmolio od nadredara, da bi mu dopustio „pratiti doktora Vukovića do u redarnicu. „Hotio mu je tim tobože umanjiti poni- „ženje, na što nadr. Domazet pristade, da „mu pri službi bude manje odbora, te manje „porabe oružja“.

Iz ovoga čisto i bistro proizlazi: prvo, da je Tito Smodlaka, brat doktora Jozu Smodlake predvodio onu uličarsku banku. Drugo: da je ujedno sa liečnikom imotske občine dr. M. Vukovićem bio četovodjom. Za nas nije od tolike važnosti, da li je Tito Smodlaka bio uapšen, ko i Vuković. Za

nas je glavno, da je onu klapu predvodio i sokolio Tito, a to je glavno. Ovime smo u pravu koletečinu sveli izpravak Tita Smodlake.

Izborna zgodopisje.

Pod ovim naslovom donášati ćemo sve, što se odnosi na izbore. Preporučujemo našim prijateljima, da nam točno, brzo, po mogućnosti što kraće, javljaju svaku i najmanju stvar odnoseću se na izbore.

List „Velebit“ pišući o izborima, iztiče kako „hrvatska stranka“, te skore izbore ne izčekuje kakovim ratobornim raspoloženjem, jer da njoj nije do nadmetanja, ni do otimanja. Da je narod u prvom redu pozvan, da rekne svoju, i da je njihova stranka sviestna u ustavnom shvaćanju. — Ovo su rieči i samo rieči, dok su diela one stranke, čije je glasilo „Velebit“, u očitom protuslavlju sa onim, što on piše. Kako im nije do nadmetanja i otimanja, pitamo mi, kad pristaše te hrvatske stranke, po što po to hoće, da otmu pravašima ovamošnja dva izborna kotara, i ako je baš ljudima oko „Velebita“ veoma dobro poznato, da su ova dva izborna kotara bili pravaška, i da su i danas pravaši u njima u većini? Kako im nije do nadmetanja i otimanja, kad su se pristaše hrvatske stranke u Makarskoj, a bez dvojbe znanjem ljudih oko „Velebita“, združili i djavlom i vragom, samo da je proti pravaškoj stranci, te da su spravni latiti se svakojakih sredstava i nezakonitosti?

„Velebit“ piše, da je narod u prvom redu pozvan, da rekne svoju. Mi ovo podpuno podpišujemo, i ovako i nikako drugčije moralo bi i biti. Nu rade li tako pristaše hrvatske stranke u Makarskoj? Ne, oni ne pitaju, što narod misli, već oni samo paze i slušaju, što vladini ljudi misle i zahtjevaju, a za narod im mala brig. Eto vidimo kandidata hrvatske stranke, koji je u vječnom šaputanju i dogovaranju sa vladinim ljudima, i ne samo na dvoru, već tajna dogovaranja provodi na satove i satove u uredu c. k. Kotarskoga Poglavarstva. Zar se ovo zove ustavno shvaćanje hrvatske stranke u Makarskoj? Gosp. dr. Trumbić i Biankini grmili su nekoč u saboru zbog svih onih prijavština, što su se nekoč u Makarskoj događale; a sada?

U našem je listu bilo govora, kako Ribičičeve pristaše nastoje učiniti kompromis sa demokratima, e da ovi glasuju za Ribičića. U ovom smislu radi poznati dugonja; onaj isti, koji je nazad šest godina radio, da Ribičića, u istinu pravedna, dovede na optuženičku klupu. Onaj isti, koji je nazad dvie godine Ribičića u čitaonici tako napao, da se je Ribičić plačnim očima odakčio. Sa ovim i sličnima je danas Ribičić, a proti onima, koji su za njega toliko radili i žrtvovali. Oh, crna nezahvalnost!

Politički činovnici otvoreno i na vas mah rade za Ribičića, više nego što su nazad šest godina radili za Vukovića. Onda je Ribičić govorio i pisao proti uplićanju vladinom; a danas? Oh, koliko je nizko pao.

Ribičić je u više prigoda i pred više osoba, a i raznim pisao, da je on na čistu sa svojom političkom karijerom, i da ne će više kandidirati. Sada naprotiv hvaća se zubima i noktima, da izpliva. Za što to?

Ribičić je pred raznim osobama govorio, da nije za njega zastupnički mandat, jer da je spućen i da nije slobodan. Iste su njegove okolovštine i sada, pa kad on sam znade, da nije slobodan, za što onda kandidira i toliku smutnju prouzročuje?

Jedan činovnik, koji je pridjeljen poglavarstvu, nagovarao je jednoga odličnoga pravaša, da glasuje za Ribičića. Tom prigodom dotični činovnik javno je rekao, da će svi poglavarstveni činovnici glasovati za Ribičića, i da Ribičića smatraju svojim kandidatom. Ovo je suviše jasno, da bi trebalo tumača.

Naši dopisi.

O „Primorskom Glasu“. O demokratima i raznim šarenjacima.

Pišu nam iz Podgore.

Kod nas se radostno primio „Primorski Glas“, a dugo smo i očekivali podhvat plemenitih rodoljuba. Nami težacima trebalo je štiva, jer mi želimo nešto znati. Naš je seljak pravaš, pa mu je trebalo i list pružiti u duhu i smislu pravaškomu. „Primorski Glas“ je baš nadomjestio tu prazninu. U njemu srce srce govori. Podgorani su odavna na glasu sa svoga pravaštva i rodoljuba, pak s toga ne treba nikomu zalaziti pod ove naše gole stiene, da nam soli pamet, tko ne diše našim duhom.

Demokrata se ne bojimo. Znamo mi, što su oni i što im je vodja. Dosta nam je samo vidjeti tko se u nas nazivlje demokratima, pak odmah poštena čovjeka ostavi volja, da idje k njima. Dieli se i nekoliko „Pučkih Sloboda“, što mutke, a što s predplatom. Neki od ovih od kad su počeli primati „Pučku Slobodu“ ne idju u crkvu, već se po krčmama skitaju.

Pa još kažu demokrati, da nisu proti vjeri! Tuču po svećenicima, a kad uništi ugled svećenika, uništio je i vriednost vjere i svetih sakramenata i svega onoga, bez česa bi naš težak podivljao. Nas težake najviše umiču pravde, krčme i kamatništvo, ali proti ovim zlim ne viču toliko demokrati, koliko viču na kukavnu redovinu, samo da podraže pravdanja izmedju težaka i svećenika, a onda opet dobro i unosno za dekratske odvjetnike. Ne viču demokrati proti pravdam i zavadama, ne viču proti krčmama, jer bi im onda stranka propala, po što se demokrati najviše kupe po krčmama, gdje upijaju mudrost nove stranke. Evo ovako su vam demokrati.

Osim nekolicine demokrata, imade u našem selu i nekoliko od hrvatske stranke. Oni bar tako kažu, ali u srcima svojima oni su najžešći demokrate i potajni širitelji demokratske stranke i njihovih novina. Oni samo tako govore, jer misle lašnje narod zavarati, nu narod ih poznaje i daleko od njih stoji. Oni gledaju svoju korist, a pošto su od vlade odvisni, to su vavjek bili, a i danas su vladine prirepine.

Mi ćemo medjutim Podgorani i dalje, kao i naši otci neustrašivo stupati pod bar-

jakom pravaškim. To ćemo znat dokazati u svakoj prigodi, a osobito pri izborima. Za svoju vjeru, za svoju trobojnicu, za svoje hrvatstvo i poštenje kadri smo žrtvovati sve, pa do potrebe i istu krv proliti.

Ovo neka je na znanje i ravnanje svakome onome, koji bi ikada pomislio začu u Podgoru mutiti.

Predavanje o Hrvatskoj. — Ustrojene čitaonice.

Pišu nam iz Zaostroga.

Ovih dana naš vatreni i vriedni mješćanin, klerik zadarske teologije, g. Ilija Despot, držao je svoje divno predavanje o domovini. Zanositom, pješničkom besjedom; a stopu u stopu koracajuć historijom roda, lagahno i uprav majstorski puku prestavi slavnu našu i mučeničku Hrvatsku. Užežen žeravom neumrlog Ante Starčevića, a Primorje, što no mu zaplienilo oko i srdce, jer mu tamo posvećeni grobovi otaca, dragog mu strica i starca Milovana, pak mlada mu Viterkinja Vila, te no ga bielim mliekom zadojila, rođen govornik i pjesnik — mladi naš pregaoc tako razpali mnoštvo naroda, te svi kao jedan odlučise kano plod njegova predavanja mahom ustanovit čitaonicu u Zaostrogu. Tko sretniji do našeg Despota. Brže bolje oblieći po selu, kupi članove, bori se sa kojekakvim predsudama... te napokon čitaonica gotova. U nedjelju po Velikoj Gospi sastadoše se članovi, pred kojima blažen i razdragan teolog pročita pravilnik „Viterske Vile“ (tako je ime čitaonice), izabra upravu, te odmah odposla pravilnik na odobrenje Namjestničtvu. Čekamo čas potvrde, da uz veliko slavlje otvorimo čitaonicu u Zaostrogu, kako ćemo to obširno na svoje vrieme opisati u milom nam „Primorskom glasu“. Medjutim molimo mladoga Despota, da ono krasno svoje predavanje preda u tisak istomu listu, nek se celo naše Primorje kô i svi pučani Hrvati naužiju liepoga mu sloga i divnih misli o domovini. A Zaostrožani, vazda harni svome Despotu, iz dna srca i duše kliću: Bog te poživio, žeravna dušo, na diku roda a utjehu i korist čielog nam Primorja, napose tvojih dragih Zaostražana!

Viesti.

Drzovito pisanje. U posljednjem broju „Primorskoga Glasa“ donieli smo i mi načelnikov odgovor na pisanje stanovitoga smutljivca. Svak, ko je pročitao onaj načelnikov odgovor, priznaje, da je stvarno napisan i svak je predpostavljao: ili će napadač-dopisnik izaći sa svojim imenom, kako ga je načelnik i pozvao, ili će nakon onog stvarnog odgovora bar ušutiti. Nu ako je svaki čestiti čovjek tako mislio, to nije dopisnik-napadač, već on ponovno prekuva svoje smiešne i smušene podvale. Valjda se ovaj nemirnjak drži one: laži laži, vavjek će štogod ostati. Ako je pak istina, što se govori, da je pisac onoga smušenoga, a istodobno i drzovitoga pisanja, poznati delija Petar Antičić, tada u istinu ne pogrešujemo, ako kažemo, da je njemu omiljelo sredstvo: lagati i lagati. Čovjek, koji je svega i svašta rigao proti jednomu svomu župniku, a kad ga je ovaj u škripac uhvatio, tada je klečeći i plačući pred njime poštenje pitao; pa opet za tim iste klevete širio i dalje opetovao.

Takov dakle čovjek ne može uvriediti čestite rodoljube. — U svojoj drzovitosti počeo je dieliti lekcije našem „Sokolu“. Zar onaj, koji nikad nije bio članom „Sokola“, pa da daje lekcije sokolašima? Ali njemu je bilo samo da odapne svoju papirnatu strielu, omočenu zlobom i žučju proti sokolskom starješini Klariću. Nu znaj Antičiću, da je Klarić „Sokol“ ustanovio, da je od postanka njegova pa do danas, kroz četrnaest godina na upravi njegovoj, a da njegov rad, rodoljubni i nesedični, članovi dnevno vide i prate, pak napadaji Antičićevi i njegovih gospodara ne će nikad uspjeti, da uzdrmaju povjerenje sokolaša prema svome obljubljenom starješini. Nek ostavi u miru Antičić sokolsku zadaću i ideju, jer on o tome nema pojma. On imade pojma, kako se vješto i lukavo može neukima prikazivati rodoljubom; a istodobno pokorno izpunjivati naloge političke vlasti.

On znade na rieči biti velikim radikalcem, ali i znade, zvan i ne zvan u pomoć priskočiti političkoj vlasti. To on znade. Što Antičić prieti, to ništa nas ne plaši; dapače neka znade, da ćemo ga mi u svako doba odgovorom poslužiti i bez načelnika Klarića i župnika Rudana, pak će imati dosta za srbiti se.

Ulovili morskog psa. Naši ribari uhvatili su kod svietionika jednoga mladoga morskog pasa, veličine od jednoga metra. Kažu, da im je jedan veliki mrežu razbio i pobjegao.

Nasukao se ratni brod „Wien“ blizu Hvara. Sutra dan, izbavio se je sam i prosledio put Pulja, da ga pregledaju, ako se je štogod ošteti.

Vručina. Ima nekoliko dana, da je kod nas takova vručina zapekla, kakove nije bilo ni o Ilijin-danu.

Kako mogu roditelji što bolje prepraviti svoju djecu za školu.

(Nastavak).

Sva se materinja škola, kako rekosmo, sastoji od prigodnih razgovora. Nego te će prigodne razgovore razboriti roditelji od puta do puta začiniti kratkom pripoviedkom čudorednoga sadržaja. Pripoviedka zbog velike naslade, što diete u njoj nalazi, jest jako zgodna, da pritegne i zadrži njegovu pozornost. Dobro je da diete bilo sestri, bilo bratu potla izpripoviedi što je od oca ili od majke čulo, jer se tim diete vježba u govoru. Majka će ili otac sa strane slušati, pa će ga izpravljati, kada bi poizkidano, neporedjeno i nevezano kazivalo svoje misli. Gdjekada se imaju prigodni razgovori začiniti takodjer i pjevanjem koje liepe pjesmice tim radije, što je pjevanje biljeg mira i zadovoljstva duše, pa je ono s toga od prevelike uzgojne vriednosti.

Baš zato što se sredjenoj glavi ljubi što je liepo i uredno, potrebito je, da sve ono, što diete okružava, nosi na sebi biljeg reda, tačnosti i čistoće tim više, što su red, tačnost i čistoća duša dojednog posla. Roditelji su zvani, da u tom prednjače dobrim primjerom, neka bi diete od njih naučilo, kako će držati čisto i tielo i odielo, kako će sve svoje stvari držati u redu.

Znajući k tomu, da prvi dojmi kod djece ostaju najtrajniji i da prvi dojmovi oplemenjuju smisao za formu ili oblik, roditelji ne

smiju trpiti, da slike u stanu vise krivo, oni će ih kako valja po zidovima porazdijeliti, kao što će i namještaj u kući što ljepše razporediti.

Imajući u vidu napokon, da se u samoj prirodi može oko najbolje nagledati reda i ljepote, dobro je da roditelji djecu što češće vode da se nagledaju prirodnoga reda, prirodne ljepote, da motre svakovrstne biline, čarno cvieće, šarene krasne leptire, da slušaju pjev ptičica, žubor potoka i još toliko drugih stvari, što će pomoći tomu, da djeca zavole sve ono, što je liepo ne samo, nego će im jošte srce taknuti, kao što će im pamet uzdignuti do Onoga, koji je sve to stvorio i koji sve to održava. Da izleti budu uspješniji, roditelji neka pokazuju djeci svaku, pa i ono što bi moglo da diete ne opazi; neka ga k tomu interesuju, da očituje svoje misli ob onomu što vidi, svoje želje, svoje sudove, pobudjujući tako u njemu ljubav za govorenje, jer budeći u djetetu ljubav za govorenjem i talenat se u njemu budi.

Dobra su uzgojna sredstva još za djecu i igre, nada sve igre, pri kojima dijete gradi i razvaljuje, takve su: igre s kockama, sa pločicama, sa štapićima, sa šibicama — jednom rieči igre sa svim onim, što no može kao gradjevni materijal služiti. Izprvice dajmo da diete od nas vidi kako se ima graditi, docnije ga pak pustimo neka po sebi gradi, neka po sebi stvara. Ovakim igrama diete vježba svoj inventivni ili iznalazački duh, a osim toga stiče lakoću koncentrisanja ili usredosredjenja svojih misli, a to je glavni uvjet za onoga, koji ima da uči.

Neka je roditeljima još preporučeno, da svoje diete dadu u školu radije godinu dana kasnije, nego godinu ranije; svaku godinu neka roditelji smatraju korišću za umni uzgoj svoga djeteta. Godina čekanja za toliku djecu biti će jamstvo za uspjeh u naukama.

Čim diete počne ići u školu, „prvo njegovo doba, doba materinje škole je svršilo. Ako je to doba valjano obradjeno, temelj je tu, na kojemu će moći učitelj da s uspjehom gradi.

Jednom kad im diete pohadja školu, roditelji mogu, a i moraju pomagati učitelja: neka nastoje dakle, da im diete zadaće pomno izradjuje, kao i da nauči zadate mu stvari, neka šalju svoje diete svaki dan i bez zakašnjivanja u školu. Nada sve pak neka nikada ni u kakvoj prigodi ne bacaju krivnju pred svojim djetetom na učitelja, nego ako ovomu imaju što opaziti, neka mu opaze u četiri oka. Neka roditelji samo hvale u svakoj prigodi učitelja pred svojim djetetom i neka uznose njegov samopriegor. Neka se nikada ne opru kazni, koju bi učitelj udario njihovu djetetu, nego u ovakvoj prigodi, ako zaista ljube svoje diete, neka mu reku: učitelj te je pedepsao, je li? a ti ne bijaše podepsu zaslužiti! Toliki roditelji nasuprot kako se vladaju? „Tvoj te je učitelj pedepsao, govore mu, al se ne boj ništa, pokazati ću mu ja, vidjeti ću ja, smije li on nepravedno pedepsavati; taj je tvoj učitelj pristran, on se više bavi s tim i tim, nego s tobom, jer mu je taj i taj preporučan, a ti niesi, jer je taj i taj bogat, a ti niesi“. Jest, ovakvim toliko ludim, koliko pokudnim riečima toliki roditelji ubijaju u svojem djetetu štovanje i ljubav prama učitelju, a time u njemu ubijaju ljubav za učenjem.

Ima roditelja, koji mogu da prate učenje svoga djeteta, koji mogu do potrebe da ovomu protumače, što ne bi razumjelo, koji su u stanju, da se uvjere je li im diete učilo, pa tim mogu, da postanu repetitori, ponavljalji, ili bolje ravnatelji inteligencije ili razuma svoga djeteta. Neka tako roditelji ulože sve svoje iskustvo i sve svoje znanje u službu djeteta svoga, znajući da za diete nema veće sreće, što vidjeti da se roditelji interesuju za njegov nauk.

Roditelji, ne žalite truda, nego nastojte oko umnoga uzgoja vašega djeteta, jer ćete mu tim najbolje obezbiediti obstanak, a uz to učiniti ćete najveću uslugu domovini, kojoj se hoće ne samo jakih mišica i zdravih srdaca, nego i bistrih glava. K. Č.

Marijan iz Župe Imotske i šantlo-pantlo dotura Alije

t. j. kaput na prodaju.

Dobri Ale prijatelj je puka
On je svjetlo novo za neuka
I krvi bi siromašku dao
Nu poslušaj ako nisi znao:
Kad je Jozo u krajini bio
Ovaj poso mudri izmislio
Pantlo-Šantlo imao u sebe
To je kaput za zimske potrebe
U Imotskom studeno je zimi
Bez kaputa lako se zanima
Ali sreća Jozu poslužila
U kaputu zima mu ne bila
Nabavio s Francuzke ga tamo
Po imenu, pobro, nagadjamo
Nosio ga sedam godin dana
Dok nebila pantla izderana
Dok nemogla nositi se više
Nego bila za šufit i miše
Onda smota onu pantlu staru
Stao mislit o njenom pazardu
Kako bi ju on pod novu uda
Pa gledao baš seljaka luda
Al sreća ga namjerila bila
Ne na luda, nego na mudrila
To je glavom Marijan iz Župe
Pita Jozo u njegovce skupe
Taman bielih dvanest fiorina
Pa će biti njemu kaputina
Pantlo-Šantlo čudno ime bilo
Marijanu puno omililo
Mislio je: pametan ću biti
Kad se pantlom budem zaoditi
Nepogleda ni što je, ni šta je
Nego ruku na pogodbu daje
Nosu robu u sreću veseo
Pa kad kući u Župu dospjeo
Odmotao smotak i haljine
Al što vidi sada, majčin sine
Pantlo jedno grdno izderano
Nečisto je, nikad ne oprano
Sa svih strana kao i smrt zieva
Marijana glava poboljeva
Sve mu krvca uz obraze liže
Pa ljutito vako glas podiže:
Je li ovo taj čovjek od ljudi
Pa ovako ljuto me zaludi
To je pantlo!? — o pantlo mu sveto!
Mogu šetat u njem i kroz ljeto
Pa još skresa on je grdnih psovka
A na vještog tog iz Splita lovka
Nije druge idjem opet gradu
Izgulit ću i „bljk mu i bljadu“ —
Što rekao, to je učinio

Pa kad blizu Imoskomu bio
Primisli se da će sudcu poći
On će reče bolje mi pomoći
„Sto ću ljukam ja klječati vljaga“
Kad u suda ima fina vaga
Tako došo, pred sudca se metnu
I reče mu „pomoz mi nesljetnu
Doblji sudče daj mi moju pljavu
Natljag vlačam ja pantlu pljavu“
Zovnu sudac mah Jozu dotura
A bila je tad deseta ura
Sudac reče: o moj Jozo dragi
Ovom pantlu sve baš butum fali
Niti vriedi dvanest fiorina
To je brajo samo rutetina
A Jozo će: o moj sudče mudri
Prvo vidi, pa me onda udri
Vidiš roba to je odveć fina
Više vrjedi od tih fiorina
On to reče — Marijan zakreše
Jerbo srdit odveć vele bješe
Sve mu ruka diže se i lupa
Hotjela bi da mu brk izčupa
Vidi sudac što Marijan radi
Pa sagrdum da tu neuradi
Onda brzo on prikinu vako:
Marijane, stani sad — polako
Ti češ Jozo spuščati na pola
Marijanu baš je i to bola
Ali zarad poželjnoga mira
Mora i on da to odabira
Neće Jozo, ni Marijan neće
Škriplje zubim a sve glavom kreće
Al zalud je: sudac kaže tako
Pa izvadi kesu popolako
Prazna kesa — malo u njoj bilo
Ali svotu onu zakrpilo
Dade mu ih a dajuć mu reka
„Eto hldjo“ — nisi od čovjeka
Pa se vrati sa pantlom u ruci
I plačući i u težkoj mucu
Al i sad ga ista muka hvata
Sa onoga pantla poderata.

Komar s Biokove.

PRAVAŠI!
ŠIRITE
"Primorski
Glas".

